יהיה זה על שניה. אבל כיון שהוא דק מיעוט וגם בבית הסתרים שלהרבה שיטות הוא דק מדרבנן שא"כ הם תרי דרבנן הרוצה להקל אולי אין למחות בידו אם אין מעכב לה באכילה ולא משנה טעם ממיני האכילות וכדומה. דאם מעכב את האכילה קצת או משנה את הטעמים ודאי היא מקפדת וחוצץ.

ומה שדימה כתר"ה להיתר הקאלטענעס אולי הוא טעם שנימא שדיביתיה אינו דוקא סכנה ממש אלא דגם סכנת אבר שרוצה בו יש להחשיב רביתיה וא"כ אף שעצם השנים אינו סכנה מ"מ כיון שהוא סכנה להשנים יש אולי להחשיב זה רביתיה דהשנים ומכיון שהוא מיעוט ובבית הסתרים יש לסמוך ע"ז אף בזמן שמהודק אבל דוקא שהוא לחזק השנים שלא יפלו אבל אם הוא דק ליפות אותה אסורה לטבול כל זמן שמהודק.

ידידו ש"ב.

משה פיינשטיין

סימן צז

בענין בלאמבע "פילינג" ומנית שהוא סתימה בנקב השן לזמן אם הוא חציצה

י"ט מרחשון תרפ"ט ליובאן.

מע"כ אחי אהובי הגאון הגדול מוהר"ר מרדכי שליט"א הגאב"ד שקלאוו.

ענף א

בדבר בלאמבע שמניחין לסתום בנקב השן על משך חדש ויותר לפעמים ואח"כ מחליפין אותה על אחרת שתשאר קבועה, שנסתפקת לענין חציצה וכתבת ג' טעמים להיתר: ואתה רוצה לידע דעתי העניה בזה.

והנה בטעם ראשון שכתבת שכיון שעל זמן שהניחו היא מקפדת שיהיה דוקא מונח לא מיקרי עתה מקפיד עליו להסירו בשביל ההקפדה שאחרי עבור הזמן, יש לפקפק מהא דסי' קצ"ח סעי' א' דאם אינה מקפדת עתה אך איכא זימנא שמקפדת חוצץ לעולם, והוא מהרא"ש בשם הראב"ד בהלכות מקואות סי' כ"ו גבי טבעת שהקפידא להסירו הוא רק בשעת לישה ולכן חוצץ אף שבכל העת אדרבה היא מקפדת דוקא שלא להסירו בשביל יופי. וא"כ גם הכא לכאורה יש לחצוץ מאחר דתקפיד להסירו לאחר הזמן.

אך יש לחלק כדמחלק בעל זכרון יוסף שהובא בפ"ת סק"א דאם מקפדת דק לזמן מרובה לא הויא עתה קפידא עיי"ש ופשוט שאין כוונתו לחלק בין זמן מרובה כגון למשך שנה ובין זמן מועט כלמשך חדש ופוחות דמנא ליה ליתן קצבה ושעור לדבר זה מאחר שבגמ' לא מצינו זה. אלא צריך לומר דכוונתו לחלק בין הקפידא להסיר בשעת לישה שאין לזה זמן קצוב דאפשר שיזדמן לה בכל יום וגם בלילה לכן נחשב בכל עת שהיא מקפדת דאינה יכולה לבטלו על משך זמן ובין כשהקפידא להסיר הוא רק לזמן קצוב דעד זמן ההוא ודאי לא תסלקנו הויא אינה מקפדת עד זמן ההוא ואין חלוק אם זמן ההוא רחוק או קרוב דכיון דהוא זמן ידוע לקפידא אין להחשיבה עתה מקפדת וזהו טעם נכון ולא ניתן לשעורין וזהו כוונתו לע"ד ואף אם אין כוונתו כן מ"מ הוא טעם נכון. וא"כ גם בלאמבע זמנית כיון שיש זמן ידוע להסירו אין להחשיבה עתה מקפדת.

והנה תלוי זה בטעם שאינו מקפיד אינו חוצץ דיש לפרש בשני טעמים א) דהוא מחמת דנבטל לגוף כיון שלא איכפת לה אם ישאר שם ונחשב כבשדה. ב) דלאו משום בטול לגוף הוא דהא מיעוטו המקפיד אין שייך שיבטל דהא ודאי תסירנו ומ"מ אינו חוצץ. ואין לומר משום דא"צ שתהיה כולה במים אלא רובה, דהא אם לא היתה כולה במים אף שעדה אחת אינה טבילה כלל מדאורייתא כמפורש ברמב"ם פ"א ממקואות ה"א וה"ז, ומ"מ מעוטו המקפיד אינו חוצץ אף שודאי תסירנו, וא"כ צריך לומר דאף כשיש על גופה דבר החוצץ נחשבה שהיא במים כיון שעכ"פ היא כולה במים אף שאין המים דבוקים לגופה. ולכן אם לא היה נכתב קרא שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו למים היה נטהר אף שלטבילה הא בעי שיהיה כל גופו במים משום דאף שיש דבר חוצץ נקרא שגופו הוא במים. אבל חדשה תודה עוד דין שגם לא יהיה דבר חוצץ בין בשרו למים וע"ז באה ההלכה שחדוש זה אינו אלא ברובו המקפיד דמעוטו אף במקפיד או אינו מקפיד אף ברובו אינו חוצץ. והוי אינו מקפיד דין בחציצה כמו מעוטו לא מצד בטול לגוף. אך יש גם לומר כטעם א' דאינו מקפיד הוא משום דנבטל לגוף ומעוטו ג"כ אינו דין חדש בעלמא בדיני חציצה אלא הוא מדין דובו ככולו דכיון דלדוב הגוף אין דבר חוצץ נחשב כאין בגופו חציצה כלל ואף

דבביאת מים נתחדש דדוקא כולו בעינן מ"מ בחציצה הוא בדין רובו ככולו ככל דיני התורה. והוי דין מעוטו המקפיד ודין רובו שאינו מקפיד משני טעמים. אבל מזה שכולו חוצץ אף באינו מקפיד משמע דאינו מטעם בטול לגוף דאם מטעם בטול לגוף אף כולו מ"ט חוצץ. ולכן מסתבר יותר שהוא דין בחציצה כטעם ב' דחדשה ההלכה דדין חציצה אינה במעוטו ולא באינו מקפיד אף ברובו ובכולו חוצץ. אבל הכרה ליכא מזה דאפשר דין כולו הוא חדוש שלא יתבטל למה שבפנים כשאינו נראה כלל. ועיין בסד"ט סי' קצ"ח סק"א שכתב מטעם בטול לגוף אף על מעוטו המקפיד וזה תמוה דכיון דודאי תסירנו איך נימא שיתבטל לגופה עכ"פ באינו מקפיד יש לומד כדבריו.

ואם נימא כטעם א' מטעם בטול לגוף אז אף אם תקפיד להסירו בזמן ידוע ואף שהוא לזמן מרובה נמי א"א לבטלו לגופה כיון שתצטרך להסירו כשיגיע הזמן דלא כדבארתי בבאור חלוק ס' זכרון יוסף. אבל אם נימא כטעם ב' דהוא דין בחציצה ודאי יש לחלק כדבארתי בחלוק ס' זכרון יוסף דבעינן שתהיה מקפדת לדבר שאפשר לה להזדמן בכל עת כמו טבעת בלישה אבל כשיש משך זמן שלא תקפיד נחשב אינה מקפדת דמה"ת נימא שצריך שלא תקפיד לעולם. ולכן מאחר שמסתבר יותר כטעם זה יש לומר בכלאמבע זמנית דכיון דעתה אינה מקפדת אינו הוצץ ואולי צריך גם לסברתך שצריך שעד זמן ההוא תקפיד שיהיה דוקא מונח דאם אין לה שום צורך עתה ואחר זמן תקפיד להסירו יש לה להקפיד גם עתה כי אף עתה אין לה לרצות שיהיה על גופה דבד שתצטרך להסירו אף אחר זמן מרובה אבל כיון שיש לה עתה צורך שיהיה על גופה ורוצה שיהיה אין להחשיב לטעם ב' שמסתבר כותיה מקפדת בשביל מה שתצטרך להסיר לאחר זמן.

אבל בנו"ב סי' ס"ד הובא בפ"ת ס"ק ט"ז דהטבעת של שעוה אם הוא בבית הסתרים קרוי מקפיד משום שצריכה להסירו בשעת הפסק טהרה ובשעת הלידה והחת"ס חולק רק אלידה אבל אם צריכה להסירו בשעת הפסק טהרה מודה שנחשב מקפיד, אף שג"כ יש לה זמן קבוע עד שתפסיק בטהרה ועד עת ההיא מקפדת אדרבה שיהיה דוקא מונח שם דלא כס' זכרון יוסף כפ"מ שבארתי. וא"כ גם בלאמבע זמנית תיתוץ. אך יש לומר דהפסק טהרה מיקרי אין לה זמן קבוע דאף שיש לה וסת אפשר שתתקלקל ותיכף אחר הטבילה תראה טפת דם או כתם ותצטרך להפסיק תיכף בטהרה כדאיתא בסד"ט סי' קצ"ו ס"ק ל"ט בשם ס' מעיל צדקה ומנ"י והסכים לזה. וכן מסתבר לע"ד דמה"ת יגרע בזה שטבלה מקודם הטבילה להצריך שתמתין חמשה ימים כיון שלא שמשה עדין דבשלמא אם שמשה כבר רק שעברו ימים הרבה קודם הראיה שלא שמשה גזרו שמא תשכח ששמשה או שלא תדע לחלק אבל מאחר שלא שמשה עדין כלל אחר הטבילה מ"ט נגזור יותר מלא טבלה. ואולי בהספיקה לשמש רק שאירע שלא שמשה אפשר עוד להחמיר כיון שהטבילה הועילה למעשה ושייך לגזור אטו שמשה אבל בלא הספיקה לשמש וכ"ש כשלא באה לבית אין מה לגזור יותר מראתה קודם הטבילה.

אך בנו"ב תנינא סי' קכ"ה פליג ומצריך אף בראתה תיכף אחר הטבילה להמתין ה' ימים ואולי אמנ"י בראתה קודם שבאה לבית לא פליג. והנה זה שהביא ראיה מהט"ז סי' קצ"ו סק"ז אינו ראיה דזה שנקט הדין להיתר בכלה שראתה קודם שנתייחדה עם החתן מטעם דלא שייך למיגזר לא שמשה אטו שמשה כיון דלא באה עדין לכלל תשמיש ולא נקט ההיתר בכל הנשים שראו סמוך לטבילתן, אולי הוא משום דבכלה הוא מלתא דשכיחא שהחופה היתה סמוך לוסתה ואשמועינן דמ"מ לא גזרו ואולי כ"ש באשה שהוא מלתא דלא שכיחא כדאיתא בסד"ט. ויש רק להביא ראיה מהט"ז לאשה שטבלה סמוך לוסתה שעתה הוא שכיח להצריך ה' ימים, וגם זה יש לדחות משום דזה גופה שתטבול סמוך לוסתה הוא לא שכיח באשה. וכן מסתבר ונדחה ראיית הנו"ב מהט"ז. ולע"ד אדרבה יש ראיה מהט"ז להתיר דהא יש להסתפק בטעם הגזרה אם הוא מחמת שלא תדע לחלק ואם נתיר בלא שמשה תתיר גם כשמשה. או שלזה לא חיישינן דיאמרו לה דיש חלוק בין שמשה ללא שמשה אך חיישינן שמא תשכח ששמשה. ואם נימא כטעם א' אף בכלה שפירסה נדה סמוך לחופתה יש לגזור ועוד יותר מאשה שבאשה לא שביה ובכלה שכיח כדלעיל. ואם נימא כטעם ב' אין לגזוד כיון דלא באה לכלל תשמיש וא"כ סובר הט"ז שמתיר בכלה כטעם ב' א"כ אף באשה שראתה אחר הטבילה קודם שבאה לבית ואף בבאה לבית אבל קודם שהספיקה לשמש יש להתיר דג"כ אין שייך שמא תשכח. ואולי בכזה מודה גם הנו"ב. וא"כ נמצא שאין להפסק טהרה זמן קבוע.

אך אף אם נימא שפליג הנו"ב וסובר שבכל אופן אחר הטבילה צריכה להמתין ה' ימים מ"מ הוא רק למנות הז' נקיים אבל להפסיק בטהרה יכולה תיכף דכל אשה רשאה להפסיק בטהרה אם תרצה גם קודם הששׁ עונות רק שהז' נקיים תתחיל

למנות דק אחר הה' ימים ולכן אף שממתינות עם ההפסק טהרה עד אחר החמשה ימים מ"מ כיון שאין זה חיוב אפשר שיזדמן לה לעשות ההפסק טהרה מקודם הו' עונות משום שאז יהיה לה יותר נקל להוציא הטבעת וכרומה וא"כ אף להנו"ב לא הוי זמן קבוע להסרת הטבעת ושפיר מחשיב לה הנו"ב מקפיד אבל היכא דיש זמן קבוע אפשר יודה דלא נחשב עתה מקפיד וא"כ בנ"ד לא הוי מקפיד אף לדידהו.

ענף ב

ויש להביא ראיה מהחת"ס שכתב בסי' קצ"ב הובא בפ"ת ס"ק ט"ז דמה שצריכה להסירו כשעת לידה שאינו בשביל הקפרה אלא לפנות מקום להולד לא חשיב מקפיד וא"כ צריך לומר דסובר שאינו מטעם בטול לגוף דהא א"א לה לבטלו לגופה כיון דתצטרך להסירו לפנות מקום להולד, אלא סובר כטעם ב' שהוא דין בחציצה שדוקא מקפיד חוצץ ולכן הכא שאינה מקפדת ע"ז בעצם אלא שצריכה לפנות מקום להולד לא מחשיב מקפיד. וכיון שסובר כטעם ב' ודאי מסתבר כדכתבתי לרעת הזכרון יוסף שאם יש זמן קבוע להקפידא לא מיקרי מקפיד. וזה שהוצרך החת"ס לטעם דהוא רק לפנות מקום להולד, משום שלידה ג"כ אין להחשיב זמן קבוע דהא גם כשמפלת צריכה להסירו ונמצא שכשהיא מעוברת אין לה זמן קבוע לזה ואף באינה יודעת שהיא מעוברת אפשר היא מעוברת, שמזה שרואה דם אין ראיה כ"כ שאינה מעוברת כמבואר כגמ' ובש"ע סי' קפ"ט ואף שעתה נשתנה הטבע קצת דפוסקות הנשים לראות תיכף בהתחלת העבור מ"מ אין זה ודאי ומפורש כן בנו"ב קמא אה"ע סי' ס"ט עיי"ש וא"כ יש לה לחוש שמא היא מעוברת ואפשר שתפיל ותצטרך להסיר הטבעת בשביל הלידה ולכן היה נחשב זה מקפיד דאין כאן זמן קצוב והוצרך החת"ס להטעם דהוא רק לפנות מקום להולד.

והנו"ב שסובר שגם הקפידא בשביל לפנות מקום להולד הוא קפידא אינו דוקא משום דסובר כטעם א' דאף לטעם ב' שהוא דין בחציצה אפשר אינו סובר סברא זו דבשביל לפנות מקום לולד לא תחשב מקפיד. דראיית החת"ס מהמג"א שכתב בסי' קס"א שטבעת שאין בו אבן אינו חוצץ באיש אף שמסירו לתפילין ולולב לא מובן דגם לתפילין ולולב אם צריך להסירו הוא רק מטעם חציצה דאיזה פנוי מקום צריך תפילין ולולב ואם אינו חציצה א"צ להסירו לתפילין ולולב. ומה שהביא מהמדרכי דקליעת שערות דאיה לזה לא מובן כוונתו כלל. וגם פירוש דבריו מפנה להסירה הוה כגופה ממש לא מובן כוונת הדברים וה' יאיר עיני להבין דברי רבותינו. ונמצא שרק מסברא יש לומר כהחת"ס ואין סובר זה הנו"ב.

ולפ"ז מה שהפ"ת הביא גם בשם בעל זכרון יוסף שבשביל לידה לא נחשבה מקפיד הוא מטעם החת"ס דלפנות מקום לולד לא הוי מקפיד ולא מטעם שהוא לאחר זמן דלא כהפ"ת שציין לסק"א דהא אין כאן זמן קבוע. וא"כ אפשר יודו כו"ע דלזמן קבוע לא נחשב קודם הזמן קפידא וא"כ אין חוצץ בלאמבע זמנית.

אבל אפשר גם לומר דלידה נחשב זמן קבוע משום דלא שכיח שמעוברת תראה דם וגם לא שכיח שתפיל והוו תרי עניני לא שכיח שאין חוששין בנ"א לזה וא"כ הויא אינה מקפדת עד זמן ההוא וזהו סכרת הפ"ת שציין לסק"א וא"כ החת"ס שהוצרך לטעם דלפנות מקום לולד אינה קפידא פליג וסובר דלאחר זמן קבוע נמי נחשב מקפיד וכן יסבור גם הנו"ב. ואף שלהחת"ס מסתבר יותר שלא פליג כיון שסובר דלפנות לא נחשב מקפיד א"כ סוכר כטעם ב' ונצטרך לומר כדבארתי שלידה לא נחשב שהוא זמן קבוע כדבארתי. אבל להנו"ב אפשר שזה שפליג אחת"ס וסובר דלפנות מקום לולד נחשב מקפיד הוא משום דסובר כטעם א' מטעם בטול לגוף ולכן גם מצד פנוי מקום לא נבטל לגוף וא"כ בזמן קבוע נמי הוא חוצץ דא"א להתבטל לגוף כדלעיל. וא"כ אפשר שלהנו"ב וגם אולי להחת"ס יחשב בלאמבע זמנית מקפיד ויחצוץ ואף שיותר מסתבר שיודו לזה כדלעיל מ"מ יש לחוש קצת.

והנה יש עוד טעם לומר בזה שאינו מקפיד אינו חוצץ דהוא מחמת שמבטל אותו מקום מלהיות מקום גלוי כיון שלא איכפת לו אם הוא מכוסה ונחשב הגוף שתחתיו כמקום כלוע שלא בעי ביאת מים. ולטעם זה יש לומר כהחת"ס דלפנות מקום לולד לא הוי מקפיד וגם יש לומר כס' זכרון יוסף למה שבארתי דלזמן קבוע לא הוי מקפיד, דאף שכתבתי דלטעם א' שהוא מטעם בטול לגוף בעינן שלעולם לא תקפיד הוא משום דכיון דרוצה שבהבטול יחשב כהגוף דבר שאינו מהגוף ממש צריך שיהיה הבטול לעולם אבל לטעם זה שהוא דק לבטל אותו מקום שהוא מכוסה מחשיבות גלוי כיון שבעצם הוא ממש מכוסה רק שאם יקפיד הוא עומד לינטל ולגלות כגלוי דמי לכן אם עד זמן קבוע אין עומד לינטל אין להחשיבו כנטול עתה וממילא אינו כגלוי

אלא בדין מכוסה כמו שהוא עתה באמת וכלוע א״צ לביאת מים ולא אף דאוי לביאת מים.

(וא״כ אפשד עוד לומר לפ״ז כהסד״ט שהוא מטעם בטול לגופו כטעם א׳ אך לא נימא שתלוי בדעתו מחמת שמבטלו אלא דממילא בטל להגוף דק במקפיד שסופו לינטל הוי כנטול. ובמעוט שלא חשוב נבטל לגופו ככל ענין. וא״כ כ״ז שאין סופו ליטלו לא הוי כנטול אף שלאחד זמן יטלנו. וא״כ אף להסד״ט יש מקום לומד כהזכדון יוסף למה שבאדתי. אך הוא דחוק וכפדט לומד במעוט המקפיד שנבטל לגוף כיון דודאי יסירנו).

ולפ״ז ניחא מה שכולו חוצץ דכיון דכולו מכוסה וא״צ ביאת מים א״כ לא יהיה לו ביאת מים כלל ואין כאן סבילה ולכן הוצרך לומר ביבמות דף ע״ח בעובד דהיינו דיביחיה דהוי כגופו ממש. אך טעם זה דחוק מאד ויותר מסתבר כדלעיל.

ענף ג

ומה שכתבת טעם ב׳ דכיון שגם אחד הזמן כשתסידנו לא תניח הנקב שבהשן מגולה אלא תחליף אותו על כלאמבע קבועה א״כ אינה מקפדת שיהיה הנקב מגולה ולכן אף שעל סתימה זו מקפדת להסירו לא חשיב מקפיד כיון שתחזוד ותסתמהו. היא סברא נכונה מאד לא מבעיא לטעם ב׳ או לטעם בטול הגלוי אלא אף לטעם א׳ דנבטל להגוף נמי יש לומר כן דמאחד דביטל לגופו איזה סתימה לא איכפת לן איזה סתימה תהיה שם דעכ״פ ביטל סתימה להגוף.

אך לכאודה יש לפקפק בזה מפ״י דמקואות מ״א דידות הכלים שהכניסן שלא כדדכן או כדדכן ולא מרקן חוצצין מחמת דצדיך להוציאו ולהכניסו כדאוי כדאיתא בפי׳ הדא״ש ובט״ז יו״ד סי׳ ד״ב סק״ד, והא שם ג״כ יוציאו כדי לחזוד ולסתמו בהכנסת יד כדאוי ומ״מ חוצץ מאחד דסתימה זאת יוציא נחשב מקפיד אף שאינו מקפיד שיהיה מגולה. וא״כ גם בעובדא דידן מאחד שעל בלאמבע זו הוא מקפיד להוציאו אף שיסתמהו בקבועה ואינו מקפיד שיהיה מגולה יש לו לחוץ. אבל יש לחלק דהתם שמונח שלא כדדך יד דאין משתמשין כן הוא עתה הכלי בלא יד כלל דק בדבר חוצץ וכיון שבעינן שהמים יבואו גם שם דאינו כבית הסתדים מאחד שהוא בלא יד חוצץ מה שמונח שם דהא מקפיד כדי שלא ימנעהו מלהשתמש בהכלי דכל זמן שמונח שם היד שלא כדדכו או שבוד או דבר אחד מונע מלהכניס בו יד ולהשתמש בהכלי.

ויש ללמד משם לעובדא דידן באם לא הניחו בלאמבע אלא מוך וכדומה ובלאמבע גדועה שאינה יכולה ללעוס כו דנחשב מקפיד אף שתסידהו כדי לחזוד ולסותמו בבלאמבע מאחר דעתה בהמוך וכדומה אינה יכולה להשתמש. ואף לטעם בטול הגלוי יש לחצוץ שהדי דוצה שיהיה מגולה כדי שתוכל לסותמו בבלאמבע שדאוי ללעוס בו. אבל בבלאמבע זמנית שיכולה ללעוס בו ולהשתמש כמו בקבועה ודק שתחליף אותו מחמת שהזמנית תתקלקל ותפול במשך הזמן ונמצא שלא היה איכפת לה שזה ישאר לעולם וצודך החלוף הוא דוקא כדי שתהיה סתומה לעולם אין להחשיכ זה מקפיד להסיד, ולגלות הנקב. ואף בכלים מסתכר שאם הכניס יד כדדכו אך אינו חזק כ״כ וכשיזדמן לו יותר חזק יחליפנו לא יחצוץ יד זה משום אותו הטעם עצמו שבאדתי כיון שבעצם אינו מקפיד להסידו דאדדבה היה יותר דוצה שישאר זה לעולם ורק מחמת הקיום מחליפו.

ודאיה לזה מהא דאיתא בש״ע יו״ד סי׳ ד״ב סעי׳ ד׳ דידות הכלים שנשתבדו אם משמשין מעין מלאכתן דאשונה אין חוצצין. ואף שאיידי שודאי יחליפנו באחד דאם יניחנו כן פשיטא דמי גדע מעשה כן בתחלה אלא ודאי דאיידי שמחמת שנשבר ודאי יחליפנו כשיזדמן לו אחד ומ״מ מאחד שיכול להשתמש בו אינו חוצץ כיון דהחליפין הוא בשביל שדוצה שישאר שם לעולם ועל השבוד חושש שלא יהיה קיים עת דב וא״כ ה״ה בעובדא דידן שאינו חוצץ.

ומכאן משמע עוד יותר דאף שאינו דאוי כ״כ למלאכה כמו יד שאינו שבוד נמי אינו חוצץ דהא דק מעין מלאכה דאשונה עושה. והטעם כיון דעכ״פ יכול להשתמש בו וגם בשביל תשמיש זה היה מכניס היד ואם לא היה לו יפה מזה היה משאיד זה נמצא שאינו מקפיד בעצם שלא יהיה שם דק שדוצה לסותמו עוד ביותר חזק ויפה אף שהוא כדי שיעשה מלאכה כזו שלא יכול ביד זה נמי נמצא שלענין סתימת המקום אינו מקפיד דגם בזה היה סותם אינו חוצץ. ול״ד לשלא כדדכן דבעצם מקפיד שלא יהיה מונח כן דאין דאוי כך למלאכה ולכן אף שיסידהו דק להכניס בו יד כדדכו נמי הוא קפידא כיון דאף בלא להכניס בו יד אחד נמי אין צודך לו בזה ולא היה מכניסו דק שלא איכפת לו אם היה שם לכן מאחד שצריך להכניס בו יד שהוא מקפיד שזה לא יהיה שם הוא קפידא אבל הכא שיש לו צודך גם בסתימה זו והיה מכניסו בשביל צודך זה דק שיחליפה באחר יפה ממנו לא הוי

מקפיד לענין הסתימה כדבארתי. וא"כ כ"ש בעובדא דידן שאינו חוצץ ונמצא שיש ראיה לטעם זה.

אך קצת יש לדחות דהתם הוי היד גופו דכלי ממש ולכן אם אך עושה מעין מלאכתו עדין הוא כלי אחד עם היד, רק אם אין ראוי כלל למלאכתו לא נחשב לכלי כיון דעתה אין דאוי לכלי והוי הכלי בלא יד וחוצץ. וכיון שהוא הכלי עצמו כ"ז שראוי למלאכה לכן אף שיחליפהו אינו שייך שיחוצץ. וא"כ אין שייך זה בעובדא דידן ואפשר שחוצץ. ועיין במרדכי סוף הלכות נדה משמע שהיד הוא גוף הכלי ממש. אבל מתוספתא פ"ז ממקואות שהביא המרדכי שהוצרך לפרש דידות הכלים שהכניסן כדרכן אין חוצצין משמע דלא נחשב מגוף הכלי דאל"כ פשיטא. ואף אם נימא שזה גופיה דצה להשמיענו לא היה לו לומר בלשון חציצה אלא לומר שהן כלי אחד. אלא ודאי דצדיך לומר כהמשנה אחדונה פ"י מ"א ממקואות דאשמועינן אף במקום שאין נחשבים כלי אחד כמו בחרוקות שאינם חבור להזאה מ"מ אין חוצצין מטעם שאין מקפיד עיי"ש במשנ"א.

ואף שלפי פירוש משנה אחרונה בפרה פי"ב מ"ח הוו בעצם גם חרוקות כלי אחד, רק לענין הזאה אינם חבור משום דאין מקבלין טומאה מצד עצמן דק מדין יד ולא איתרבו ידות להזאה עיי"ש וא"כ לענין חציצה הוא כלי אחד ולא היה צריך לומר מטעם אין מקפיד. וצדיך לומר דרק לרוחא דמלתא פי' מטעם זה. אבל באמת פי' המשנ"א בפרה תמוה לפי המבואר בתוספתא פרה פי"ב בסופה לגידסת הד"ש והגר"א שאיתא שם כל ידות הכלים הבאות מבית האומן כגון יד המגל ויד הסכין חבור לטומאה ולהזאה כל ידות הכלים הקדוחות חבור ור' יוחנן בן נורי אומר אף החדוקות עיי"ש חזינן שמחלק דבאות מבית האומן אין חלוק בין קדוחות לחרוקות דבכל אופן הוא חבור אף להזאה ורק בידות שכל בעה"ב עושה, בזה יש חלוק לרבנן דדוקא קדוחות הוי חבור ולא חדוקות ולפי טעם המשנ"א אין שייך לחלק דהא גם בבאות מבית האומן אין ידות חדוקות מק"ט מצד עצמן.

אלא ודאי שצריך לומר בפידוש הגר"א בתוספתא שם דבאות מבית האומן הם כלים שבלא היד אין ראוין לכלום ומחמת זה עושה אותן האומן עם הכלי כאחת ולכן אף כחרוקות הוו חבור להזאה דודאי כלי אחד הוא היד עם הכלי. אבל בידות שבעה"ב עושה בזה סובר ת"ק דדק בקדוחות הוו חבור מפני שאינו נשמט בקל והוו ג"כ כגוף אחד אבל בחרוקות לא הוו חבור דאינן נחשבין כלי אחד מאחר שנשמט בקל עיי"ש בבאור הגר"א. וא"כ חזינן מזה שבחרוקות לא הוו כלי אחד, וא"כ זה שאין חוצצין אף בחרוקות דזהו חדוש התוספתא שידות כדדכן אין חוצצין צריך לומר מטעם שאינו מקפיד כדפי' במשנ"א.

ונמצא שאף שהמשנ"א בעצמו לא הוצרך לזה לשיטתו בסוף פרה אבל אנו מוכדחין לפרש כן מאחר שבארתי שדבריו בסוף פרה תמהין מתוספתא דסוף פרה לגידסת הר"ש והגר"א וא"כ מאחר שגם ידות הוא מדין אינו מקפיד הוא ראיה גדולה לעובדא דידן שבלאמבע זמנית אינו חוצץ מטעם ב' כדבארתי.

ענף ד

ומה שכתבת טעם ג' כיון שהבלאמבע נתונה בנקב שבשן הוא כמו חץ וקוץ התחוב בבשר שאם הוא נמוך מעט נקרא אינו נראה וגם בשוה לבשר שמחמיר הש"ך בסי' קצ"ח ס"ק ט"ז הוא מטעם ספיקא. ולא מבואר בדכריך מאיזה טעם יש להתיר בבלאמבע שוה להשן מ"ש מחץ וקוץ השוה לבשר שמחמיר הש"ך. וצריך להוסיף לדבדיך דזה ששוה לבשר חוצץ הוא משום שא"א שלא יהיה מקצתו על הבשר כדפי' הדא"ש סוף מקואות הובא בב"י. וא"כ יש לומר שהוא שייך רק בבשר שהוא רך ונכפף אבל בשן שהוא קשה ואינו נכפף אף בשוה לשן נמי לא הוי על השן כלום וגם הרופא מדקדק שלא יהיה על השן כדי שלא יעכב וגם בצדדין מדקדק שלא יהיה שם כלום ולכן אף בשוה לשן נמי אינו חוצץ. ולכן אף שהאמת לע"ד שבשוה לבשד שחוצץ הוא דין ודאי לא רק חומרא מטעם ספק כדכתבת אלא שודאי חוצץ לשני הפירושים של הב"י והספק הוא במשוקע שמא ג"כ חוצץ בנראה כמפורש בב"י עיי"ש וכדאיתא ברעק"א ובש"ך הוא ט"ס כדכתב בסד"ט ס"ק כ"ה שצדיך לגדוס ונראה לקולא במקום ונראה לחומרא עיי"ש שהש"ך הכריע לקולא שרק בשוה לבשר קדי נראה וכשהוא משוקע הוי אינו נראה וא"כ בשוה לבשד הוצץ מדינא, מ"מ בשן אינו חוצץ משום דאף בשוה אין כאן כלום על השן.

וא"כ אפשר יותר דאף לפי' דאשון של הב"י דגם במשוקע חוצץ בנראה מ"מ לא יחוץ בשן דהא במשוקע שחוצץ לפי' ראשון כתב הב"י שהוא מטעם גזרה אטו אינו משוקע, וא"כ בשן שגם בשוה אינו חוצץ אין שייך לגזור ולגזור אטו בולט לא מסתבד כלל ובפרט בשן שמדקדקין שלא יהיה בולט שלא

יעכב בפיו ולגזור בשן אטו בשד לא מסתבר. ובפרט שהש"ך הכריע לקולא וכ"ש בשן שיש עוד דרבנן מטעם שהוא בית הסתרים להדבה ראשונים. ואף שאולי אם גזרו במשוקע אף שהוא רק מעוט דהוא רק דרבנן א"כ מ"ל חד דרבנן או תרי דרבנן אבל מסתבר שאין כאן מה לגזור. ואף לפי' ראשון של הב"י לא יתצוץ. זהו מה שצריך להוסיף בדבריך לטעם זה.

אך יש לכאורה לפקפק בזה מסי' קצ"ח סעי' כ"ב אבר ובשר המדולדלין חוצצין וכתב הב"י בפי' ראשון דאף שמקום חבוד אבר ובשר זה לא היה מגולה מעולם מ"מ מאחר שעתה נתגלה מקום חבורם בעינן שיבא שם מים ואף המקום שעדין הם מחוברין מאחר שאינם יונקין מן הגוף נחשבו כקטועין ונתגלה המקום והאבר חופה על מקום חבורם וחוצץ. ואף לפי' השני של הב"י לא פליג אלא אמקום המחובר שאינו חוצץ אבל אמקום שנתגלה אפשר שלא פליג. וכן סובר הט"ז בס"ק כ"ב דמקום המחובר אינו חוצץ ומקום המגולה חוצץ עיי"ש. וא"כ קשה לכאודה מ"ט אינו חוצץ אף משוקע בחץ וקוץ כ"ז שלא עלה עליו קדום של בשר הא כיון שאותו מקום נעשה עתה מגולה יצטרך שיהיה ראוי לביאת מים כמו באבר מדולדל. ויש לתרץ דבחץ וקוץ לא היה עדין מגולה מעולם דעד שבא החץ לא היה מקום מגולה ועתה שהחץ עשה שם נקב הרי סתום הוא בהחץ לכן א"צ לביאת מים אבל הוא רק לפי' ב' דהב"י ולהט"ז דסבדי דכיון שלא היה מעולם מגולה א"צ שם ביאת מים אף בעומד ליחתך משום דעדין לא נעשה עליו דין ביאת מים. אבל לפי' ראשון דסובר דכיון שעומד ליחתך הוא כחתוך וצריך שם ביאת מים א"כ גם בחץ הדי עומד לינטל במקפיד וישאר המקום מגולה ויצטרך ביאת מים. ודוחק לאוקמי באינו עומד לינטל. איברא דהרמב"ם בפירושו כתב שזה שאינו נראה אינו חוצץ הוא משום שאינו מקפיד אך כל הפוסקים אף הב"י לא הביאו דבריו אלו משמע שאף במקפיד וסופו לינטל אינו חוצץ באינו נראה וא"כ קשה לפי' ראשון דב"י.

וצדיך לתרץ דבחץ וקוץ אם ינטל וישאר מגולה סופו להרפא ולהסתם הנקב ולכן אף לפי' ראשון דב"י א"צ לביאת מים דהא כל טעמו משום שסופו יהיה מגולה נחשב גם עתה כמגולה. א"כ נימא עוד מאחר שלאחר שיהיה מגולה סופו ליסתם הוי כסתום ולכן בחץ וקוץ אינו חוצץ באינו נראה. עוד יש לתרץ דבחץ וקוץ אף אם ינטלו נמי לא יבואו המים לשם מצד קטנות הנקב ואף בחץ גדול יתכוץ הבשר ולא יבואו לשם המים ולכן אין שם דין חציצה וכדאיתא בתשובת רעק"א סי' ס' דאם בלא החציצה נמי אינו ראוי לביאת מים לא נגרע ע"י החציצה עיי"ש. אבל תירוץ זה דחוק דאולי אפשר ליכנס שם מים בנקב גדול ותירוץ ראשון נכון מאד. וא"כ הוא רק בחץ וקוץ שבבשר אבל בשן שהנקב היה מגולה וגם לא יסתם מעצמו וגם לא יתכוץ נהי שמקום זה לא היה מגולה מתחלה אבל כיון שעתה הוא מגולה יש להיות לו כל דין מגולה שבעי דאוי לביאת מים כמו מקום אבר הנחתך שבעי ביאת מים מאחר שעתה הוא מגולה ולכן אם נחשוב בבלאמבע זמנית למקפיד יש לו לחצוץ אף במשוקע ול"ד לחץ וקוץ.

אך אולי יש לחלק בדבר חדש בין מקום גלוי לבית הסתרים דבגלוי כיון דילפינן מוידיו מה ידיו מאבראי אף כל מאבראי איתרבי ממילא גם אבר המדולדל במקום שנחתך כיון דעתה הוא מאבראי אבל בית הסתרים דאיתרבו מכל בשרו כדאיתא בתוס' קידושין דף כ"ה סגי דנרבי בית הסתרים שצריך להיות ולא מה שנעשה אח"כ ע"י נקב. וזהו אולי כוונת הר"ש שכתב בדין חץ שאינו נראה של"ד לבית הסתרים דבעינן ראוי לביאת מים עיי"ש ולא כתב טעם בזה. ומדהקשה דק מבית הסתרים משמע שסובר דאם ינטלו יהיה רק בדין בית הסתרים משום שסובר דבנקב דנעשה בחץ וקוץ לא יבואו שם מים כדכתבתי בתירוץ אחרון אך סובר דמ"מ יש מציאות שיבואו לשם כמו ביה"ס. ומדלא כתב טעם מ"ט ל"ד משמע שזהו גופיה שכתב שלא דמי הוא הטעם וא"כ צריך לומר שכוונתו דדוקא ביה"ס שצדיך להיות באדם בעי שיהיה ראוי לביאת מים אבל לא ביה"ס חדש שנעשה באדם ע"י נקב דזה לא נתחדש שיצטרך שיהיה ראוי לביאת מים מאחר דלא צריך להיות זה באדם אינו בכלל הרבוי דקרא דכל בשרו. והוי הטעם מפורש בדבריו.והוא תירוץ נכון גם על קושיתי מ"ש מאבר ובשר המדולדלין. ולכן אף בעובדא דידן בשן אף שאם היה נקב כזה במקום גלוי היה דומה לאבר המדולדל והיה צריך ביאת מים אבל מאחר שהוא בשן שהוא מקום בית הסתרים לא בעינן ראוי לביאת מים במקום הנקב דלא איתרבי ביה"ס כזה שיהיה ראוי לביאת מים. ויש לזה דאיה מהר"ש ומתוס' יו"ט שהביאו וג"כ לא ביאר טעם משמע שפשיטא ליה שזהו גופיה הטעם וא"כ בהבלאמבע שאף בשוה לשן נמי אינו על השן אינו חוצץ.

ענף ה

והנה סברא זו שייך לתוס' שבבית הסתרים שבעי שיהיה דאוי לביאת מים הוא מדאורייתא מקרא דכל בשרו ולכן יש לומר שלא נתרבה אלא ביה"ס שצריך להיות באדם ולא ביה"ס דנקב שנעשה אבל לרשב"א וריטב"א שהוא רק מדרבנן ועיין בדשב"א קידושין שכתב הטעם כיון שפעמים מגולין התקינו שיהיו צריכין שיהיה דאוי לבא שם מים, א"כ כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכיון שבמקום גלוי אף מה שנעשה גלוי הוא גלוי וצריך שיבא עליו מים א"כ גם בביה"ס אף מה שנעשה גלוי כנקב שבשן יש לו להיות כשן עצמו שיצטדך שיהיה ראוי לבא שם מים. אך אולי כיון דהוא מלתא דלא שכיחא לא גזרו דבנן.

אבל למעשה אף שיש דאיה מהר"ש והתוי"ט קשה לסמוך בדבר חדש כזה כ"ז שלא מצינו דאיה יותר בדודה מזה. וגם קצת יש להקשות ע"ז מהא דהוכיח הב"י דאיה לפי' דאשון שלו דאף מקום המחובר חוצץ מר"ש דפ"י ממקואות מ"ה גבי ידות הכלים שהן אדוכין ועתיד לקוצצן דכחתוך דמי ומ"מ הוא רק כבית הסתדים שאין חוצצין בכלים שכ"כ גבי אבר המדולדל במקום המחובר הוי בדין בית הסתרים שבאדם חוצץ עיי"ש וא"כ חזינן דאף שהוא ביה"ס כזה שאין צדיך להיות, חוצץ באדם.

אך יש לחלק דהא ב' עניני בית הסתרים יש דלשון ושנים יש להם דין גלוי לענין נגיעת טומאה כדאיתא בקידושין דף כ"ה לענין לשון וברמב"ם פ"א מט"מ ה"ג אף לענין שנים. (וצריך לומד דאין הטעם בלשון לענין טומאה משום שיכול להוציא לשונו וליגע כדמשמע מפשטות לשון דש"י שם דהא בשנים לא שייך זה אלא הוא משום שנראה בחוץ ויכול ליגע בלא תחיבה לתוכו הטומאה אלא הוא נוגע בטומאה כשמוציאו לחוץ ולכן גם שנים נראין ויכולין ליגע בלא תחיבה. ופידוש זה מוכרח לגירסת התוס' בנדה דף מ"ג מקרא דכי יגע ומפרשי שלשון נגיעה משמע מאבדאי שנגע הטהור בגלוי בטומאה עיי"ש ולכאודה אין לזה באור דמה"ת משמע כן. וצריך לומד כדפירשתי שהנגיעה כתיב שהטהוד יגע בהטומאה וזה ודאי לא שייך אלא באבדים שיכולין ליגע בגלוי דבביה"ס הרי צריך לתחוב לשם הטומאה ולא הוי הוא הנוגע בהטומאה אלא הטומאה נוגעת בו. ולכן לשון ושנים שנדאין בחוץ כשפותח פיו ויכולין ליגע בלא תחיבה הוו כגלוי. ואף לרש"י היה אפשר לפדש כן ודק בלשון דבמקומו אינו יכול ליגע בלא תחיבה לשם הוצרך לומר מחמת שמוציא לשונו ונוגע. אבל כיון שרש"י גורס קרא דאשר יגע דאיידי בזב שנגע בטהוד א"א לפדש כן אלא דבעי דומיא דידיו שנגע בו הזב מאבראי ולכן רק הלשון יש למילף משום דכשמוציאו לחוץ ונגע בו הזב הוא מאבראי אבל השנים שא"א להוציאן לחוץ ולא תהיה הנגיעה מאבראי אינם כגלוי. ולכן מסתבד שרש"י יפלוג אשנים לענין טומאה.) ולענין טבילה אינם כגלוי ולא בעו ביאת מים דק דאוי לביאת מים כדין ביה"ס. וקילא לטבילה מלטומאה. ושאר ביה"ס כגון אותו מקום של אשה טהוד לענין טומאה במגע ולענין טבילה בעי לכה"פ ראוי לביאת מים וחמידא לטבילה מלטומאה. נמצא שבלשון ושנים הוי הקולא החדוש, זה שלא בעו ביאת מים ובשאד ביה"ס הוי החומרא החדוש זה שבעי לכה"פ שיהיה דאוי לביאת מים.

והנה צריך להבין הא כל הטעם שצדיך בעומד ליחתך שיהיה ראוי לביאת מים הוא מחמת שכחתוך דמי א"כ יתחשב מטעם זה גם לגלוי וליבעי ביאת מים ממש וגם בכלים יחצוץ כמו שהוא גלוי לענין נגיעת טומאה כדאיתא בחולין דף ע"ב דאמד דבינא עובד לחתיכה קאי וכל העומד ליחתך כחתוך דמי ומ"ש לטבילה שהוא דק כביה"ס מטעם זה שעומד ליחתך שהוציא זה רק שלא יתחשב בלוע כדסברי הד"ש והרא"ש והב"י ולא מתחשב לגלוי ממש. ולכן צדיך לומר דסברי דאף שהוא כגלוי ממש מטעם דעומד ליחתך ולהגלות לענין טומאה מ"מ לענין טבילה לא עדיפי מלשון ושנים דג"כ הוו כגלוין לענין טומאה מחמת דפעמים הם מגולין כשפותח פיו ועומדין לכך ויכולין אז ליגע בלא תחיב' כדבארתי ומ"מ קילא לגבי טבילה שלא בעי ביאת מים לשם כשאר ביה"ס משום דעכ"פ אינם מאבדאי עתה בעת הטבילה ולא הוו כידיו ממש, א"כ גם בעומד ליחתך ולהיות גלוי ממש הוא רק ביה"ס לענין טבילה כיון דעכ"פ עתה אינו מאבדאי ולכן אינו חוצץ בכלים דלא איתרבו בהו דין ביה"ס וא"צ ביאת מים באדם אלא סגי בראוי לביאת מים כביה"ס. זהו מה שצדיך לומר להר"ש ורא"ש דמדמו עומד ליחתך ולהגלות לבית הסתדים דלשון ושנים שנתחדש בהו מקדא דיש להם לטבילה דין ביה"ס.

נמצא לפ"ז שבעומד ליחתך ולהגלות הוי הקולא שהוא כביה"ס לענין טבילה החדוש שאינו כגלוי ממש. ולכן ניחא שאף שבארתי שדין דבוי הקרא דכל בשדו שביה"ס בעי שיהיה ראוי לביאת מים לא הוי אלא בביה"ס שצדיך להיות הוא דק כשהחדוש

הוא החומדא שצריך לכה"פ שיהיה ראוי לביאת מים אמרינן ע"ז אין לך בו אלא חדושו, אבל בעומד ליחתך ולהגלות שבעצם נחשב כגלוי מחמת זה ורק שילפינן מלשון ושנים דאיתמעטו שאינם כגלוי לענין טבילה אמרינן ג"כ אין לך בו אלא חדושו דלא גרע מלשון ושנים ובעי לכה"פ שיהיה ראוי לביאת מים. ולכן חוצץ באדם ורק בכלים ששם איתמעט ביה"ס לגמרי אינו חוצץ אף בעומד ליחתך. אבל בחץ וקוץ שאף שינטלו יהיה הנקב דק ביה"ס ולא גלוי ממש שבביה"ס כזה הוי החומרא החדוש שבעי ראוי לביאת מים אמרינן דחדוש זה לא הוי אלא בביה"ס שצדיך להיות כדהוכחתי מהר"ש.

ואף ששנים גלוי לענין טומאה להרמב"ם והוי הקולא החדוש, מ"מ נקב שבשן מסתבר שלא נחשב גלוי לענין נגיעת טומאה דודאי אין יכול ליגע בנקב שבשנו בטומאה בלא תחיבת הטומאה לתוכו ול"ד לשנים עצמן וא"כ הוי החומרא החדוש ולא נתחדש אלא בביה"ס שצריך להיות ולא בנעשה מחדש. אך למעשה אולי קשה לסמוך על דבר חדש כזה.

(והנה להריטב"א קידושין שסובר דביה"ס שבעי ראוי לביאת מים הוא רק מדרבנן משום שגלוי הוא לענין טומאה עיי"ש אפשד שסובר דדוקא לשון ושנים ולא אותו מקום שבאשה ושארי ביה"ס דאינם כגלוי גם לטומאה כמפורש בנדה דף מ"א. ועיין בתשובת רעק"א סי' ס' שהדב השואל ר' דוד מדרעזדין הזכיר זה ורצה עוד להוכיח מהרשב"א שלא כתב חלוקים לדינא בין דאודייתא לדרבנן משום שאף אם מדאורייתא בעי שיהיה ביה"ס דאוי לביאת מים לא יצטרך שאותו מקום דאשה יהיה ראוי לביאת מים וכתב איזה טעם דאין נכנס שם מים עיי"ש שרעק"א לא דחה ראייתו בעצם רק בדברים אחרים. ובאמת אין ראיה כלל מדשב"א דהא הוא הזכיר טעם אחר מחמת שפעמים מגולין וטעם זה אפשר יש גם באותו מקום. והריטב"א דכתב טעם דהוא גלוי לטומאה לא הזכיר שיטת התוס' דבעי ביה"ס מדאורייתא לביאת מים ולכן לא כתב חלוקי דינים אף שלרידיה א"צ אותו מקום דאשה שיהיה דאוי לביאת מים וא"צ להריטב"א לטעם שנתן וזה שבקמטים צריך שיהיה ראוי לביאת מים כדאיתא בנדה דף ס"ו אף שג"כ אינו כגלוי לענין טומאה כדאיתא בנדה דף מ"ב נצטרך לומר כרעק"א שם. אבל יש לומד שכוונת הריטב"א לטומאה דמשא שמטמא בביה"ס אף בקמטים וכן באותו מקום דאשה לרבא בנדה שם אף שבלוע אינו מטמא וא"כ הוי ביה"ס אלו נמי כגלוי לענין טומאת משא לכן גזרו גם לטהרה וזה נכון ומסתבר ולכן בעינן בקמטים שיהיה ראוי לביאת מים וא"כ אף באותו מקום צריך גם להריטב"א.

נמצא שלטעם ג' יש לחוש גם לדינא בבלאמבע זמנית ולטעם א' יש לחוש קצת לבעלי נפש אבל מטעם ב' אין לחוש כלל אף לבעלי נפש דאינו חוצץ בברור

ענף ו

והנה צריך גם לברר עיקד היתד בלאמבע אף קבועה שפשוט היתד בכל העולם ואין חוששין לזה אף חסידים ואנשי מעשה ובאמת אם נחוש לזה לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה כי בזה"ז כמעט שאין במציאות אשה שאין לה בלאמבע באיזה שן.

והנה החכ"א כלל ק"ה בסופו כתב דמה שסותמין נקבי השן ע"י הרופא כדי שלא תכניס בו רוח חוצץ והוא לכאורה בלאמבע שלנו. ועיין בבינת אדם שהביא ראיה מהא דכתב הש"ך דכוחלת לרפואה חוצץ וגם מהא דהוצרכו במארלאקן לטעם סכנה אלמא דלרפואה נחשב מקפיד מאחר דרצונה להסיד רק שאינה יכולה מחמת הכאב שנים עיי"ש. וכן מצאתי בס' משנה אחדונה פ"ט ממקואות מ"ט גבי רטיה שחוצץ דאפשר כיון דאי לאו משום מכה קפיד עלה חשיב קפידא ומה שמסופק לבעל משנ"א פשיטא ליה להחכ"א לאיסור.

והנה ממארלאקן אין שום ראיה כדאיתא בסד"ט ס"ק י"ט דהוצרך המרדכי לטעם סכנה באם כל או רוב השערות מדובקות במארלאקן דאז אין מועיל מה שאינה מקפדת דאף באין מקפיד חוצץ לרש"י והגאונים לכן הוצדך לטעם סכנה. וכן איתא בתשובת רעק"א סי' ס'. ועיי"ש בסד"ט שסובר בפירוש שאם אינו ברוב השערות א"צ לטעם סכנה אלא דנחשב אינו מקפיד משום דכל הנשים שיש להן קליעות שער כאלו אינן מקפידות ולא אזלינן בכזה בתר רובא דעלמא אלא בתר אותן הנשים שיש להן קליעות כאלו דומיא דסעי' י"ז במי שאומנתו בכך דלא אזלינן אלא בתר אותן בעלי אומניות. וכן מסיק אף בעשה לה הרופא במעוט שערות מארלאקן ע"י פזור סמים אם הוא לה רפואה שאינו חוצץ. חזינן רעת הסד"ט להיפוך ונדחה ראיית החכ"א מזה. ותמיהני טובא שהחכ"א בעצמו בכלל ק"ה סעי' ה' במארלאקן שעושת רופא מומחה ע"י פזור סמים כתב דנחשב אינו מקפיד ואין חוצץ מה"ת ברוב שערות מטעם רוב שאין מקפיד משום דמסתמא כל הנשים שיש

להן חולי זה אינן מקפידות ולכן כתב דיש לסמוך על הרופא כיון שמדרבנן הוא שאומר שיש סכנה בדבר ולא יחצוץ מטעם דהוא רביתיה כסברת המדדכי במארלאקן עיי"ש וא"כ סותר לדברי עצמו שכתב דבשביל רפואה נחשב מקפיד אם בלא הרפואה היתה מקפדת וכאן סובר דנחשב אינו מקפיד בשביל רפואה

והנכון לע"ד לתרץ דהנה מלשון הלבוש הובא בתשובת רעק"א שם שכתב שסכנה להסירן ומתייאש שיהיה עליו עד שיפלו מאליהן ואינו מקפיד עליהן להסירן, משמע שגם לעשות לאינו מקפיד הוצרך לטעם סכנה שמסתמא בדוקא נקט הלבוש סכנה, והטעם דלרפואה בלא סכנה מאחר שבעצם הוא מקפיד ואם אך יתרפא יסירנו תיכף, כמו באגד שעל המכה דמקפיד שלא יהיה על ידו אגד ודק מחמת המכה אוגד בע"כ כמבואר בבינת אדם דכל דגע חושב מתי לא יצטרך להאגד ויסירנו אבל בסכנה מצד יראת הסכנה בלא זה, מתייאש לגמרי מלהסירן ואין נופל לו מחשבה כלל מתי יוכל להסירו דאדרבה הוא שמח בזה שניצול עיד"ז מהסכנה והוי מחמת זה בעצם אינו מקפיד עליהן אף שודאי היה מקפיד בלא הסכנה דעכ"פ מצד שמחת הצלה מסכנה אין חושב כלל אודות הסרתן דשמח בהוויתן וכל אדם כיוצא בו לא היה מקפיד. נמצא שדוקא מצד הסכנה אין לו דין מקפיד ולכן נקט הלבוש מחמת שסכנה להסירן. וכן צריך לומר בכוונת הר"ש סוף מקואות גבי חץ מתכת לרבי, שכתב שאיכא סכנה טפי כשמוציאו ודבר שאינו מקפיד אינו חוצץ, משמע דהסכנה עושה שלא יקפיד בעצם אבל חולי ומחוש וצער בעלמא בלא סכנה יש לו דין מקפיד כיון שבעצם מקפיד עליהן וחושב להסירן כשיוכל כדלעיל.

והנה זהו דינא דהר"ש ולבוש ושייך רק במעוט אבל הא מצינו שסכנה עדיף מאינו מקפיד שאף ברוב או גם כל שערות קלועין במארלאקן נמי אין חוצץ מטעם שכתב המרדכי בסוף הלכות נדה מטעם דכיון דלא מצי לגלחן מפני הסכנה הוי רביתיה ולא חייצי כמו בעוכר ביבמות אף למ"ד לאו ידך אמו הוא. וא"כ צריך להבין אימתי עושה סכנה דק שלא יחשב מקפיד כהר"ש ולבוש ולא יועיל זה אלא במעוט מאחר שמצינו שסכנה עדיף דהוי רביתיה ומועיל גם לכל השערות. וצריך לומר שטעם רביתיה בסכנה לא שייך אלא בשהוא סכנה באמת בלא זה וא"כ הוי זה חיותו וקיומו כמו בעובר שא"א לו בלא אמו. ויהיה לפ"ז רביתיה אף במה שנעשה מארלאקן ע"י פזור סמים כדסובר החכ"א דלא כהסד"ט בס"ק י"ט דסובר דדוקא מתולדה פי' מאליו שייך טעם רביתיה וכן משמע קצת מתשובת רעק"א שם, אלא דאף בנעשה ע"י סמים אם הוא סכנה הוי רביתיה וכדמשמע כן, בס' שו"ת פמ"א שהובא שם בסד"ט וכן מסתבר יותר דהא אף הקליעות שנעשו מאליו נמי ל"ד לעובר בעצם דהתם צריך להיות כן והכא א"צ להיות כן וא"כ איזה טעם הוא בנעשה מאליו לדמותו לעובר. וגם אם הדמיון הוא משום שנעשה מאליו למה הוצרך לומר מטעם סכנה, ואין לומר דבלא סכנה היתה מגלחתן ואף במצטערות וחולות, ונמצא שהיו עומדות ליקצץ והוי כקצוץ, דא"כ מסתבר שהיה צריך שיהיו בבדור עומדות ליקצץ וזה ודאי שאף בשביל צער בעלמא היו הרבה שלא היו מגלחות (וגם אם מחמת שנעשה מאליו נחשב כדבר טבעי אפשר שלא יועיל מה שעומד ליקצץ שיחצוץ וכן מסתבר ועיין בחת"ס סי' קצ"ה.) אלא ודאי לא מחמת שנעשה מאליו מדמין לעובר שהוא מוכרח וצריך להיות כן אלא דהמרדכי סובר דאין שום חלוק בזה מאחר שעכ"פ לא נחשב העובר לאחד עם אמו אף שהוא טבעי דלאו ירך אמו הוא והיה צריך לחצוץ אלא משום דזהו חיותו וקיומו דא"א לעובד לחיות בלא אמו ולכן הוא רביתיה ואין חוצץ אף שהוא בכולו. וא"כ אף כקליעות שער כיון שיש סכנה להסירן נמצא שזהו חיותו וקיומו הוי רביתיה ואינו חוצץ אף ברוב וגם בכל השערות וא"כ אין חלוק בין קליעות שנעשו מאליו לע"י פזור סמים אם אך יש סכנה להסירן. אך צריך שיהיה ודאי סכנה דאם באמת כלפי שמיא גליא שאינו סכנה אף שהרופא אמר שהוא סכנה וכל הנשים היו חוששות לדבריו מ"מ אינו רביתיה דהא באמת אינו חיותו וקיומו וטעה הרופא. אבל הוא דוקא לענין שסכנה יעשה שהוא רביתיה אבל לענין מקפיד א"צ שתהיה סכנה באמת דק שהיא תחשוב שיש בזה סכנה ע"פ רופא שאמר לה דהא קפידא תלוי בדעת האדם וכל הנשים בקליעות אלו הא יחושו לדברי הרופא ולא יקפידו בעצם שיחושו לסכנה ויתייאשו מלהסירן כסברת הלבוש וכדבארתי וכן סובר החכ"א. ולכן במעוט שעדות אינו חוצץ באמר רופא שהוא סכנה דאינו מקפיד ובכל השערות חוצץ דאף באינו מקפיד חוצץ, ומטעם דביתיה הא אפשר שאינו משום דיש לחוש אולי טעה כדחוששת הפמ"א שהובא בסד"ט. וא"כ מחדש החכ"א שפיר שבדוב שעדות שאף אם טעה הרופא הוא רק דרבנן דהא עכ"פ אינה מקפדת שהיא ובל הנשים דוגמתה ודאי יחושו לדבריו ולא יקפידו בעצם, לכן יש לסמוך באמת על הרופא

מומחה שאומר שהוא רפואה לעשות לה מארלאקן ובלא זה יהיה סכנה והוי רביתיה ואינו חוצץ אף ברוב שערות ורק בכל השערות שהוא דאורייתא אף באינו מקפיד צדיך לחוש שמא טעה הרופא. זהו שיטת החכ"א ונכון מאד.

וא"כ לא קשה כלום ממה שכתב החכ"א בסתימת שן שהוי מקפיד מאחר שבלא רפואה היה מקפיד ורצונה להסיר, דבלא סכנה יש להחשיב שהוא גם מקפיד. וא"כ אפשר שגם הסד"ט סובר כן. ואף שממארלאקן שהוצרך המרדבי לטעם סכנה ליכא ראיה מ"מ מהר"ש ולבוש איבא ראיה. ואף לתשובת רעק"א דמפרש בהד"ש שסגי בצעד גדול עיי"ש מ"מ בדבד שאינו צער גדול יש ודאי ראיה שחוצץ, וכן הראיה מכוחלת לרפואה שחוצץ היא ראיה.

אבל פשוט שהוא דוקא בדבר שצריך להקפיד אף עתה מצד איזה דבד שמעכב המלאכה או שיש לו צער מזה או גם מצד יופי וכדומה שרוצה או שצריך להסירו, כמו באגד שעל המכה שבודאי בלא הרפואה כל אדם היה מקפיד אף עתה שלא יהיה עליו שום אגד. וכן במארלאקן שודאי כל אשה היתה מקפדת בלא רפואה מצד היופי והנקיון, וכן בחץ וקוץ וכדומה לכן נחשב מקפיד אף שבשביל הרפואה אינו מקפיד כסבדת החכ"א ורק כשהוא להנצל מסכנה לא נחשב מקפיד. אבל בדפואה כזו שאחר שכבר יש לו חסרון וחולי זה אין טעם להקפיד עליו כמו הבלאמבעס שעושין הרופאים דודאי מאחר שיש נקב בהשן אין שייך שום קפידא שלא יהיה בלאמבע בשנו דהא אדרבה בבלאמבע ראוי יותר להשתמש בלעיסה ושתית חמין וצונן מבשן נקוב, וגם לענין יופי יותר הוא יפה משן נקוב אין להחשיב מקפיד, דל"ד לאגד ומארלקאן דבכל עת חושב מתי יסירנו בשביל היופי וכדומה. ועוד ל"ד לאגד ובדומה דהתם הם מחלות שאפשר שיתרפאו ואף מארלאקן אפשר שתתרפא (עיין בלבוש שהובא בתוס' רעק"א משמע כן שכתב עד שיפלו מאליהן) וא"ב שייך לומר שחושב מתי יתדפאו ויסירם אבל נקב השן שא"א שיתרפא ויסתם הנקב מעצמו שרק הכאב מתרפא ולא הנקב ואין שייך לחשוב מתי יסירנו דאף שלא יכאב לו השן לא יסיר הבלאמבע משום שרוצה לסתום הנקב משום שכן נוח לו יותר ויפה ביותר כדלעיל הוי אינו מקפיד. וכוחלת לרפואה שחוצץ הא ברור שאירי שמקפדת בלא הרפואה משום שאינו באותו אופן שכוחלין ליופי ולכן חושבת בכל עת להסיר הכחול כשתוכל לכן חוצץ.

ולכן ברור שבלאמבע שעושין הרופאים בזמננו אינו חוצץ ואף החכ"א יודה לזה בלא ספק רק הוא אירדי באופן שהוא רק שלא יכנס הרוח ולא יכאב השן אבל אינה טובה ללעוס בה דיותר נוח לו ללעוס בשן נקוב מסתום בשעוה ועופרת שהזכיר לכן אף שבשביל הכאב מניח שם הוי מקפיד אבל בלאמבע שבזמננו גם הוא יודה שאינו חוצץ וכמו שנתפשט היתר בכל העולם ואין מפקפקין כלל וזה ברור. וממילא אינו חוצץ אף בלאמבע זמנית מטעם ב' אף לבעלי נפש.

והנה הוא רק בבלאמבע טובה אבל בלאמבע אף קכועה שהרופא הניח שלא כראוי כגון קודם שנתדפא השן היטב וכואב לו גם עתה או אף שאין כואב לו אך אינו יכול ללעוס בה, שודאי תסיר הבלאמבע כדי לרפא היטב את השן ולסותמו אח"כ באחרת נלע"ד לחוש אולי חוצץ דלא שייך טעם א' ולא טעם ב' דהא דמי לידות הכלים שהכניסן שלא כדרכן דחוצץ. ואף שלטעם ג' שהוכחתי מהר"ש שביה"ס שיהיה דאוי לביאת מים לא איתדבו אלא אותן שצריכין להיות ולא מה שנעשה, שייך להתיר גם בזה מ"מ למעשה קשה לסמוך בדבר חדש כזה בלא ראיה ברורה ובפרט שהחב"א ודאי סובר שחוצץ דהא היתר טעם זה שייך אף בדינא דהחכ"א דאף דהוא מקפיד הא לא בעי ראוי לביאת מים בנקב שנעשה בשן אלא ודאי שאין סובר טעם זה ולכן אף שיש הוכחה מהר"ש ותוס' יו"ט להיתר זה קשה לסמוך למעשה וכגון דא צריך לאודועי.

והנה יש להביא דאיה דאף במקפיד אינו חוצץ בביה"ס שנעשה מחדש משבת דף ס"ה דאר"ז ל"ש דאסרי רבנן אלא של זהב ופרש"י בשם רבותיו משום שמשונה במראה משאד שנים ודלמא מבזו לה ושקלה לה בידה וממטיא. ופידוש זה איפסק בש"ע או"ח סי' ש"ג, וא"כ שמבזו לה ודאי מקפדת ליטול מפיה כשתצטרך לילך לחבדותיה כדי שלא יבזוה והיה צריך שיחצוץ שן של זהב לטבילה וא"כ תהיה אסודה לצאת בשן של זהב גם מצד שחוצץ דדלמא מתדמיא לה טבילה של מצוה ושלפה ואתיא לאתויינהו ברה"ר כדאמר שם בדף נ"ו. ואף שאפשר דאה"נ דגם מטעם זה אסור לרבנן וזה שפירשו טעם דמבזו לה, הא משום שזה הטעם עצמו סגי לאסור לצאת בשבת ובלא טעם זה הא לא היה סגי משום דלא היה חוצץ בטבילה בלא זה. אבל רבי הא סובר דמותדת לצאת בשל זהב אף שגם הוא מסתמא סובר שמכוער לה שלא שייך לפלוג בזה אלא שרבי סובר דבזמן מועט יכולה ליזהד ולא יחייכו עלה ואין לחוש לשלפה בהזמן מועט שהולכת ברה"ר אבל כיון שמכוער לה ודאי מקפדת ליטול אותו כשתלך לחברותיה ולא תוכל

ליזהר ויש לחצוץ לטבילה וממילא היה גם לרבי לאסור מטעם רלמא מתדמיא טבילה של מצוה. אלא ודאי צריך לומר דאף שמקפדת אינו חוצץ מאחר דביה"ס שנעשה מחדש הוא ולא בעי שיהיה דאוי לביאת מים בדסבדי הר"ש ותוס' יו"ט והיא ראיה גדולה לע"ד. וא"כ יש להתיר לפ"ז גם בבלאמבע שלא הניח הרופא בטוב וגם בסתימת מוך לבד אם הוא בתוך הנקב ואינו מכסה מעט השן דלא בחב"א. אך עכ"ז למעשה עדין צ"ע וקשה לסמוך אבל בבלאמבע טובה אף זמנית מותרת בברוד. וה' יעזרנו שלא נבשל ח"ו בדבר הלכה.

אחיך אוהבך בלו"נ,

משה פיינשטיין

סימן צח

בענין מוך באון לטבילה

י"ט אייר תרצ"ד ליובאן.

מע"כ ידידי הגאון מוהר"ר שמעון טרעבניק שליט"א.

ענף א

בדבר האשה שצוו לה הרופאים שלא יבנסו מים באזנה אם מותרת בשעת טבילה לתת מוך ""וואַטע" מטובל בווזעלין שזה מקשה המוך שלא יעברו המים בשום אופן שמשמע מדבריך שאינה יבולה לטבול דחוצץ דק שנסתפקת אם יש להתיר איסור דרבנן בדי שלא תשב עגונה כל ימיה וגם מחמת שברור שלא תשמע ולא תטבול בלל. אבל לע"ד יש כאן טעם גדול שאינו חוצץ מריגא ולכן יש להתיר. ומתחלה אביא ראיה גדולה שאינו חוצץ ואח"כ אמינא טעם בזה.

דהנה בשבת דף ס"ד תנן יוצאה אשה במוך שבאזנה והא בלל גדול הוא דדבר התוצץ כטבילה אסורה לצאת בו לרה"ר כדאיתא שם בדף נ"ז א"כ חזינן מפורש דמוך שבאזנה אינו חוצץ. וזה ודאי אין לומר דאיירי דוקא במוך שהמים נכנסים בו לאזן דהא איירי במהודק שיותר קרוב שלא יכנסו בו מים וגם אם יש חלוק בהמוך איזה מוך מותר באזנה הי"ל לפרש שאזנה חלוק מסנדלה ומלנדתה שבהו ודאי אין חלוק איזה מוך דאינו נוגע זה לטבילה דנדה היא ובאזנה יש חלוק. וגם מסתבר שאם היה בעולם מוך האסור לצאת בו לרה"ר היו אסורין לצאת בכל מוך מטעם לא פלוג. אלא ודאי שבבל אופן אינו חוצץ אף שאין המים נבנסים בו לאזן ולבן מותרת לצאת בו לרה"ר. אך שצריך טעם דהא בעינן ראוי לביאת מים אף שהוא בית הסתרים וא"ב מ"ט אינו חוצץ. ואמינא בזה דבר חדש.

דהנה בפי' קרצה שפתותיה באילו לא טבלה דתנן בסוף פ"ה דמקואות פי' הר"ש ב' פירושים פידוש ראשון דאינה יכולה לסתום פיה משום דבעי שיהיה ראוי לביאת מים וכן הוא שיטת התוס' בנדה דף ס"ז דצריכה לפתוח פיה שיהא ראוי לביאת מים. ופידוש שני שהוא לשון דוחק שדחקה שפתותיה ביותר שהחציצה היא משום שמתבסה בשר השפתים שהם בגלוי אבל לסתום פיה דבוק בינוני דשאה אף שמחמת זה אינו ראוי לביאת מים. ופי' זה החליט הר"ש לדינא, אף שכאן כתב בלשון וקצת היה נראה דבסוף מקואות כתב הר"ש רק פי' זה דבתב וקורצת שפתותיה דתנן לעיל בפ"ח לאו דביה"ס בעי ראוי לביאת מים אלא כדפרישית שם שדוחקת שפתותיה ביותר ומתכסה הבשר החיצון. ועיין בב"י סי' קצ"ח שכתב שהד"ש הסבים בסוף מקואות שדבריו האחרונים עיקר. וכן פי' הרא"ש שם בפ"ח דק פירוש זה ופסק בן לדינא בהלכות נדה בקיצור וכן פסקו בטור וש"ע סי' קצ"ח סעי' ל"ד דאינה צריכה לפתוח פיה ובן נהגו ככל מקום בלי שום חשש ופקפוק אף שאין ראוי לביאת מים בלל כיון שסגרה פיה.

וא"ב תמוה מאד לכאורה לפי' זה הא דאוי לביאת מים בעינן גם בבית הסתרים ומ"ט מכשרי בסתימת פיה הא אינו ראוי לביאת מים ובמה דחה הר"ש פי' דאשון מהלבה. ויותר תמוה לשון הר"ש סוף מקואות דכתב לאו דביה"ס בעי ראוי לביאת מים וכו' עיי"ש הא וראי בעי ביה"ס שיהיה ראוי לביאת מים כמפודש בגמ' והר"ש עצמו לעיל מזה באותו דבור כתב דהא מקום הראוי לביאת מים בעינן. ואין לומר משום דהוי מעוט שאין מקפיד חדא דא"כ היה מצורף זה לכה"פ לרובו שאינו מקפיד. וגם ודאי נחשב דבר כזה מקפיד דהא בכל עת צריכה לפתוח פיה לאכילתה ולדבורה, וכמו שחוצצין כל החציצות בבה"ג במו בקומה זקופה וכדומה דנחשב מקפיד וא"כ מ"ט מכשרי בסתימת פיה. ופלא גדול ראיתי בערוך השלתן סי'